

การจัดการศึกษาภายใต้ปรัชญาพัฒนาการนิยมสู่กระบวนการจัดหลักสูตรสถานศึกษา
บนฐานทฤษฎีพหุปัญญา : โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม)

ปราโมทย์ สกูลรักความสุข^{1*} รสนา มรรษทวิ² สุวิมล คำนวน³
Pramote Sakoolrukkwamsook¹ Rossana Madsathawee² Suwimon Khamnuan³

^{1,2,3}โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
^{1,2,3}Srinakharinwirot University Prasarnmit Demonstration School (Secondary), Bangkok 10110, Thailand

*Corresponding Author, E-mail: motemote11@yahoo.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดในการจัดหลักสูตร การบูรณาการแนวคิดทฤษฎีพหุปัญญา กับปรัชญาพัฒนาการนิยมในการพัฒนาผู้เรียน และวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนตามปรัชญาพัฒนาการนิยม ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนมีแนวคิดในการจัดการศึกษาโดยยึดแนวคิดตามปรัชญาพัฒนาการนิยม ซึ่งเป็นรากฐานของการเกิดโรงเรียนสาธิตในระบบการศึกษา ปรัชญาการศึกษาดังกล่าวมีหลักสำคัญ คือ การพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพของแต่ละบุคคล การจัดการศึกษาของโรงเรียนจึงมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนซึ่งล้วนแต่มีความหลากหลายให้เป็นรูปธรรมและเป็นแบบอย่างในฐานะโรงเรียนสาธิต ด้วยการจัดหลักสูตรวิชาเอกในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่คำนึงถึงปัญญาความสามารถของผู้เรียนในทุกมิติ บนฐานคิดทฤษฎีพหุปัญญาและการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของผู้เรียน จึงก่อให้เกิดการเปิดหลักสูตรวิชาเอกในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่สอดคล้องกับปัญญาทั้ง 8 ด้านของทฤษฎีพหุปัญญา

คำสำคัญ: พัฒนาการนิยม พหุปัญญา โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม)

The Education Based on Progressivism to Multiple Intelligence
: SWU Prasarnmit Demonstration School (Secondary)

Abstract

This study is the qualitative research aimed to study the curriculum design from the integration between the multiple intelligences theory and progressivism to develop learners and to analyze the Srinakharinwirot Prasarnmit Demonstration School (secondary)'s development model based on progressivism. The study revealed that Srinakharinwirot Prasarnmit Demonstration School (Secondary) initiated learning management based on progressivism which is the first model of a demonstration school in Thai education. The core of this philosophy of education is to develop individual learner's competence according to one's potential. Rely on this belief, the school has the aims to concretely develop a diverse group of students and to be a model for the demonstration schools in Thailand.

As a result, the school curriculum for a high school has been proposed for the variety types of learners in Thailand. This curriculum based on multiple intelligences theory and help the students get the most benefits for their study in a higher education led the school set up the curriculums of variety majors in Srinakharinwirot Prasarnmit Demonstration School (Secondary), and all of them are in accordance with the 8 intelligences which were mentioned in the multiple intelligences theory.

Keywords: Progressivism, Multiple intelligences, Srinakharinwirot Prasarnmit Demonstration School (Secondary)

บทนำ

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) จัดตั้งขึ้นตามปรัชญาพัฒนาการทางการศึกษา (progressive education philosophy) เพื่อก่อให้เกิดการขับเคลื่อนทางการศึกษาแบบใหม่ในประเทศไทย เมื่อกว่า 68 ปีที่แล้ว ดังคำกล่าวที่ว่า “โรงเรียนประสานมิตร (ป.ม.) โรงเรียนสาธิตแห่งแรกของประเทศ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการพิจารณาให้จัดตั้งขึ้น เมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2495 เป็นโรงเรียนแนวใหม่ที่ยังไม่เคยมีมาก่อน ทำหน้าที่สาธิตหลักสูตร วิธีการสอน วิธีเตรียมบุคลากร และการบริหารโรงเรียนให้ทั้งนิสิต ผู้บริหาร นักบริหารการศึกษา ได้สังเกตวิธีการเรียนการสอน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการศึกษา” [1]

แนวปรัชญาพัฒนาการทางการศึกษาที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) นำมาใช้เกิดขึ้นหลังการก่อตั้งโรงเรียนสาธิตในสหรัฐอเมริกาเมื่อปลายศตวรรษที่ 19 ดังที่ เจลิมลาก ทองอาจ [2] อธิบายไว้ว่า “ดิวอี้ (Dewey) และปาร์เกอร์ (Parker) นักปรัชญาการศึกษาพัฒนาการได้ก่อตั้งโรงเรียนสาธิตขึ้นครั้งแรกในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อค้นคว้า ทดลอง และวิจัยการจัดการเรียนรู้ให้แก่ นักเรียนตามปรัชญาการศึกษาพัฒนาการ ซึ่งเชื่อว่านักเรียนทุกคนมีธรรมชาติแห่งการเรียนรู้และการค้นพบ การจัดการเรียนรู้จึงมุ่งเน้นให้นักเรียนฝึกปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ที่สัมพันธ์กับชีวิตและสังคมประชาธิปไตย นักการศึกษาไทยได้นำแนวคิดโรงเรียนสาธิตมาใช้ในประเทศเป็นเวลากว่า 50 ปี”

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) นำแนวคิดพัฒนาการนิยมที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ซึ่งเกิดจากการปฏิบัติมาพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนและหลักสูตร สอดคล้องกับคำอธิบายเกี่ยวกับการศึกษาแบบพัฒนาการ ที่ว่า “บุคคลจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดก็ต่อเมื่อได้ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและความต้องการของตนเอง รวมทั้งการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและการนำไปใช้ปฏิบัติจริง” [3]

ราวหนึ่งทศวรรษหลังจากการก่อตั้งโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ซึ่งจัดการศึกษาแบบมัธยมศึกษา และมัธยมวิสามัญศึกษา (แผนกอักษรศาสตร์ แผนกวิทยาศาสตร์ และแผนกทั่วไป) โรงเรียนจึงได้เปลี่ยนรูปแบบเป็นโรงเรียนมัธยมแบบประสมแห่งแรกของกรุงเทพมหานคร ที่เปิดสอนทั้งสายสามัญและสายอาชีพดังรายละเอียดที่ว่า “กระทรวงศึกษาธิการอนุมัติให้โรงเรียนประสานมิตร เป็น “โรงเรียนมัธยมแบบประสมแห่งแรกของกรุงเทพมหานคร” ในปี พ.ศ.2509 เพื่อทำการค้นคว้าทดลองทฤษฎีทางมัธยมศึกษาแบบประสม (Comprehensive Education) ปรับปรุงทฤษฎีให้เหมาะสมกับสังคมไทย เปิดสอนทั้งสายสามัญและสายอาชีพ มีวิชาการต่างๆ หลายนสาวิชา ทั้งสายศิลป์ สายวิทยาศาสตร์สายวิชาการโรงแรม สายวิชาพยาบาล สายวิชาการตลาด สายวิชาการค้า และเลขานุการและสายวิชาเขียนแบบ ให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความถนัด ความสามารถ และความพอใจ ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นต้นแบบทำให้เกิดโรงเรียนมัธยมแบบประสมขึ้นทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดอีกประมาณ 50 โรงเรียน” [1]

การจัดตั้งโรงเรียนมัธยมแบบประสมดังกล่าวสามารถตอบสนองและแก้ปัญหาความแตกต่างของผู้เรียนที่มีศักยภาพต่างกันดีเป็นอย่างดี สอดคล้องกับคำกล่าวของซาโรช บัวศรี [4] ที่แสดงทัศนะเกี่ยวกับปัญหาการศึกษาของไทยที่มีได้จัดหลักสูตรตามศักยภาพอันแตกต่างของผู้เรียนว่า “ในแง่ของวิชาการศึกษาศาสตร์ เด็กในวัยนี้มีความถนัดแตกต่างกันมาก พูดอย่างกว้างๆ บางพวกถนัดวิชาการ บางพวกถนัดทางวิชาช่างหรือวิชาอาชีพ และบางพวกก็ถนัดทางศิลปกรรม แต่โรงเรียนมัธยมของเราก็ไม่อาจสนองความต้องการในด้านความถนัดได้เพียงพอ จะหาโรงเรียนมัธยมที่อาจสอนทางวิชาการ วิชาช่างหรืออาชีพและวิชาศิลปกรรมได้ในโรงเรียนเดียวกันมีน้อยมาก ส่วนมากเปิดสอนทางวิชาการ เด็กผู้ใดบังเอิญถนัดทางวิชาศิลปกรรมก็เรียนไม่ได้ เกิดความคับข้องใจและสอปลกไปเลย ซึ่งว่าที่จริงแล้วไม่ใช่ความผิดของเด็กเลย ความผิดอยู่ที่ว่าเราไม่อาจสนองความถนัดของเขาได้ เราไม่มีเงินเปิดฝ่ายศิลปกรรมหรือฝ่ายวิชาช่างให้เขาเรียนได้พอเพียงในทุกโรงเรียน”

การพัฒนาอย่างต่อเนื่องของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ปรากฏเด่นชัดตามแนวคิดปรัชญาพัฒนาการที่มุ่งเน้นทักษะปฏิบัติของผู้เรียน โดยในช่วง พ.ศ. 2538 – 2546 โรงเรียนจัดแผนการเรียนสหศิลป์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อตอบสนองศักยภาพและความหลากหลายของผู้เรียนนอกเหนือจากแผนการเรียนที่มีมาแต่เดิม คือ แผนการเรียนวิทยาศาสตร์ แผนการเรียนศิลป์คณิตศาสตร์ และแผนการเรียนศิลป์ภาษา

แผนการเรียนสหศิลป์ [1] เน้นการเรียนการสอนที่เน้นทักษะปฏิบัติ โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ ทักษะปฏิบัติด้านศิลปะและดนตรี ทักษะปฏิบัติด้านคอมพิวเตอร์ ทักษะปฏิบัติด้านคหกรรม และทักษะปฏิบัติด้านพลศึกษา

จนถึงช่วง พ.ศ. 2547 เป็นต้นมาโรงเรียนจัดหลักสูตรที่สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียนที่หลากหลาย ตามหลักทฤษฎีพหุปัญญา (Multiple Intelligences Theory) ด้วยการเปิดวิชาเอกในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 14 วิชาเอก [1] ได้แก่ วิชาเอกวิทยาศาสตร์ วิชาเอกคณิตศาสตร์ วิชาเอกภาษาฝรั่งเศส วิชาเอกภาษาอังกฤษ วิชาเอกภาษาญี่ปุ่น วิชาเอกภาษาจีน วิชาเอกคอมพิวเตอร์ วิชาเอกแอนิเมชัน วิชาเอกทัศนศิลป์ วิชาเอกอาหารและการโรงแรม วิชาเอกพลศึกษา วิชาเอกดุริยางคศิลป์ วิชาเอกนาฏยศาสตร์ศิลป์ และวิชาเอกออกแบบ

การพัฒนาที่ไม่หยุดนิ่งของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ที่แสดงถึงพัฒนาการในการจัดการศึกษาอย่างเด่นชัด ทำให้ปัจจุบันโรงเรียนจะเปิดการเรียนการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายรวมทั้งสิ้น 28 วิชาเอก ในปีการศึกษา 2563

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการจัดหลักสูตร การศึกษาโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) โดยการนำทฤษฎีพหุปัญญามาพัฒนาการ การจัดการศึกษาตามแนวคิดปรัชญาพัฒนาการนิยมด้วยกระบวนการวิจัยแบบพรรณวิเคราะห์ เพื่อแสดงให้เห็นว่าโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) มีการพัฒนาโรงเรียนอย่างต่อเนื่องตามเจตนารมณ์แห่งการก่อตั้งโรงเรียนแห่งนี้อันจะก่อให้เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับ “โรงเรียนสาธิต” ในประเทศไทยได้อีกแนวทางหนึ่ง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดในการจัดหลักสูตรของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม)
2. เพื่อศึกษาการบูรณาการแนวคิดทฤษฎีพหุปัญญากับปรัชญาพัฒนาการนิยมในการพัฒนาผู้เรียน
3. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม)

ตามปรัชญาพัฒนาการนิยม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเอกสาร (Documentary Research) และเก็บข้อมูลจากสัมภาษณ์ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้บริหารและผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) โดยขั้นตอนการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างเครื่องมือโดยนำแนวทางการบริหารและการจัดหลักสูตรของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) มาสร้างเป็นข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์ซึ่งเครื่องมือการวิจัยผ่านการตรวจสอบเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 2 สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตามแนวทางและประเด็นซึ่งกำหนดไว้เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาจัดเป็น Category ใช้การวิเคราะห์สรุบน้ำเนื้อหาและการจัดกลุ่มข้อมูล

2. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

3. สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. แนวคิดในการจัดหลักสูตร

แนวคิดการจัดหลักสูตรของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) คือการจัดหลักสูตรที่ส่งเสริมการค้นพบศักยภาพของผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จากนั้นจึงพัฒนาศักยภาพอันแตกต่างกันของผู้เรียนให้มีความกลมกลืนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ด้วยกระบวนการการจัดหลักสูตรสถานศึกษาในแต่ละระดับการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1.1 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น

ธนลาวัลย์ เพียรคำ [5] อธิบายถึงแนวคิดในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา นอกเหนือจากหลักสูตรแกนกลางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด โดยแนวคิดสำคัญในการจัดหลักสูตรของชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น คือ การให้ผู้เรียนค้นพบศักยภาพของตนเอง

โรงเรียนจัดรายวิชาเพิ่มเติมเลือกที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมองทั้งสองซีกแบ่งเป็นสมองซีกซ้ายจัดรายวิชาที่ส่งเสริมความเป็นเหตุเป็นผล สามัญสำนึกและการจัดระบบโดยจัดเป็นวิชาเพิ่มเติมเลือก 1 ซึ่งมีกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องในการเปิดรายวิชาเพิ่มเติมเลือกสำหรับผู้เรียน ได้แก่ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ คอมพิวเตอร์ ภาษาไทย ภาษาต่างประเทศและสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ส่วนสมองซีกขวাজจัดรายวิชาที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์จินตนาการและศิลปะ โดยจัดเป็นรายวิชาเพิ่มเติมเลือก 2 ซึ่งมีกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องในการเปิดรายวิชาเพิ่มเติมเลือก ได้แก่ ศิลปะศึกษา การงานอาชีพและเทคโนโลยี สุขศึกษาและพลศึกษา

ทั้งนี้ ผู้เรียนแต่ละคนจะได้เรียนวิชาเพิ่มเติมเลือกทั้ง 2 กลุ่มเพื่อค้นพบตนเองและพัฒนาศักยภาพของสมองทั้งสองซีก โดยโรงเรียนมีกระบวนการในการจัดหลักสูตรที่ตอบสนองผู้เรียนแต่ละระดับชั้น ดังนี้

1.1.1 มัธยมศึกษาปีที่ 1

ด้วยการเริ่มต้นใหม่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งมาจากหลากหลายสถาบันการศึกษา และศักยภาพในการค้นพบตัวเองของผู้เรียนอาจมีความแตกต่างกัน ในระดับชั้นนี้โรงเรียนจึงจัดให้ผู้เรียนทุกคนได้เรียนรายวิชาเพิ่มเติมเลือก 1 และวิชาเพิ่มเติมเลือก 2 ครบทุกวิชา เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสัมผัสและรู้จักรายวิชาต่างๆ อันเป็นศาสตร์ที่ผู้เรียนอาจจะไม่เคยได้เรียนรู้มาก่อน ตลอดจนทำให้ผู้เรียนได้เริ่มค้นพบความถนัดหรือศักยภาพของตนเองในช่วงหนึ่งปีของการศึกษานี้

กระบวนการในการให้ผู้เรียนซึ่งยังมีความสับสน ทั้งด้วยวัยในการตัดสินใจและประสบการณ์ในการรู้จักศาสตร์ต่างๆ ของผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนจึงจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรายวิชาเพิ่มเติมเลือกทั้ง 2 กลุ่ม แบบเวียนฐานวิชา วิชาละ 2 สัปดาห์ (90 นาที) ต่อสัปดาห์ ที่ประกอบด้วยวิชาเพิ่มเติมเลือก 1 จำนวน 15 วิชาและวิชาเพิ่มเติมเลือก 2 จำนวน 15 วิชา โดยมีการวัดและประเมินผลรวมกันในทุกรายวิชาของแต่ละกลุ่ม โดยงานบริการส่งเสริมการศึกษา ฝ่ายวิชาการ เป็นผู้รวบรวมคะแนนจากผู้สอนแต่ละวิชา และประมวลผลการเรียนของเรียนแต่ละกลุ่ม คือ ผลการเรียนของรายวิชาเพิ่มเติมเลือก 1 และรายวิชาของรายวิชาเพิ่มเติมเลือก 2

1.1.2 มัธยมศึกษาปีที่ 2

ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้เรียนจะได้เรียนวิชาเพิ่มเติมเลือก 1 และ 2 ตามที่ตนเองเลือก โดยแต่ละวิชาจะเรียนใช้เวลา 1 ภาคเรียน ซึ่งผู้เรียนจะได้เริ่มเรียนในวิชาตนเองสนใจหรือถนัด หลักจากได้รู้จักศาสตร์สาขาของวิชาต่างๆ ทั้งหมดแล้วในช่วงมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งรายวิชาเพิ่มเติมเลือก ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีการจัดรายวิชา เช่นเดียวกับวิชาเพิ่มเติมเลือกชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แต่มีรูปแบบการเรียนและเนื้อหาที่แตกต่างกันออกไปเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านนั้นๆ ให้แก่ผู้เรียนเพิ่มมากขึ้น

ในภาคเรียนที่ 2 ผู้เรียนจะได้เลือกรายวิชาเพิ่มเติมเลือกใหม่ทั้ง 2 กลุ่ม และเรียนรายวิชานั้น 1 เรียน กระบวนการเช่นนี้สอดคล้องกับแนวคิดในการให้อิสระแก่ผู้เรียนในการได้ทดลองเรียนเพื่อสร้างความมั่นใจในการค้นพบความถนัดของตนเองต่อไป

1.1.3 มัธยมศึกษาปีที่ 3

ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนจัดหลักสูตรสถานศึกษาให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนค้นพบศักยภาพตามความถนัดของตน และเป็นพื้นฐานสำคัญในการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่เปิดสอนเป็นวิชาเอกต่างๆ รายวิชาที่เกิดขึ้นมีความต่อเนื่องจากรายวิชาเพิ่มเติมเลือก ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 แต่ใช้ชื่อวิชาสหวิทยาการ และยังคงมี 2 กลุ่มเช่นเดียวกับวิชาเพิ่มเติมเลือกที่ให้ความสำคัญกับสมองสองซีกแบ่งเป็นวิชาสหวิทยาการ 1 และวิชาสหวิทยาการ 2

ในรายวิชาสหวิทยาการผู้เรียนจะเลือกรายวิชาที่มีอยู่กลุ่มละ 15 รายวิชา เพื่อเรียนในแต่ละภาคเรียน เช่นเดียวกับวิชาเพิ่มเติมเลือกของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 แต่ข้อแตกต่างของ วิชาสหวิทยาการ คือ เนื้อหาของรายวิชาที่ให้ผู้เรียนเลือก จะเป็นรายวิชาที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้สัมผัสการเรียนรู้วิชาเอกในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เช่น นักเรียนที่มีความสนใจที่จะเรียนวิชาเอกอาหารการโรงแรมและภาษาเพื่อการสื่อสาร จะได้เรียนรายวิชาอาหารและการโรงแรมเบื้องต้น เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป การจัดหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมีแนวคิดสำคัญในการดึงศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคนให้ปรากฏออกมา ด้วยการให้ผู้เรียนได้ทดลองเรียนในรายวิชาเพิ่มเติมเลือกด้วยการเรียนแบบวนฐาน จากนั้นเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกรายวิชาที่ตนสนใจด้วยตนเองโดยโรงเรียนเปิดรายวิชาต่างๆ ที่พัฒนาศักยภาพสมองทั้งสองซีกแก่ผู้เรียน โดยมีได้เน้นหรือให้ความสำคัญกับศาสตร์ด้านหนึ่งเป็นพิเศษ จนเมื่อผู้เรียนค้นพบตนเองและต้องการพัฒนาทักษะความสามารถในรายวิชาที่ถนัดหรือสนใจให้มีความชำนาญเพื่อศึกษาต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนได้จัดรายวิชาสหวิทยาการเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนและเตรียมความรู้สำหรับศึกษาในวิชาเอกต่อไป

1.2 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย

ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (มัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6) โรงเรียนจัดโครงสร้างหลักสูตรโดยยึดหลักสูตรแกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการ ในการจัดรายวิชาพื้นฐานและรายวิชาเพิ่มเติมเลือก โดยเฉพาะการจัดรายวิชาเพิ่มเติมเลือกในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่โรงเรียนคำนึงถึงการพัฒนาผู้เรียนตามทฤษฎีพหุปัญญา ของโฮเวิร์ด การ์ดเนอร์ (Howard Gardner) ที่ว่า ปัญญาหรือความฉลาดของมนุษย์มิได้มีด้านภาษากับด้านคณิตศาสตร์ แต่มนุษย์ยังมีความสามารถพิเศษและปัญญาอยู่ถึงอย่างน้อย 7 ด้าน [6]

จากแนวคิดทฤษฎีพหุปัญญาที่ให้ความสำคัญกับปัญญาในทุกด้าน โรงเรียนจึงจัดหลักสูตรสำหรับผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายโดยแบ่งออกเป็นวิชาเอก ซึ่งในปีการศึกษา 2563 จะมีวิชาเอกทั้งสิ้น 28 วิชาเอก ซึ่งเมื่อนำมาจัดตามประเภทของทฤษฎีพหุปัญญา ของการ์ดเนอร์ [7] [8] สามารถจัดกลุ่มวิชาเอกออกมาได้ ดังนี้

1.2.1 ปัญญาด้านภาษา (Linguistic Intelligence) เป็นปัญญาในการใช้ถ้อยคำ “คนเก่งมีปัญญาสูงด้านนี้ ได้แก่ นักหนังสือพิมพ์ นักเล่านิทาน กวี นักกฎหมาย” [6] วิชาเอกที่ส่งเสริมปัญญาด้านภาษา ได้แก่ วิชาเอกภาษาอังกฤษ วิชาเอกภาษาอังกฤษ IEM (Innovative English Major) วิชาเอกภาษาอังกฤษ-อาเซียน วิชาเอกภาษาฝรั่งเศส วิชาเอกภาษาจีน วิชาเอกภาษาญี่ปุ่น

1.2.2 ปัญญาด้านตรรกะ-คณิตศาสตร์ (Logical-Mathematical Intelligence) เป็นปัญญาด้านตัวเลขและเหตุผล “คนเก่งมีปัญญาสูงด้านนี้ ได้แก่ นักวิทยาศาสตร์ นักบัญชี นักจัดทำโปรแกรมคอมพิวเตอร์” [6]

วิชาเอกที่ส่งเสริมปัญญาด้านตรรกะคณิตศาสตร์ ได้แก่ วิชาเอกวิทยาศาสตร์ วิชาเอกวิทยาศาสตร์ SGS (Smart Global Science) วิชาเอกคณิตศาสตร์ วิชาเอก MT (Multimedia Technology) วิชาเอก IT (Information Technology) วิชาเอกวิศวกรรมศาสตร์-ปัญญาประดิษฐ์

1.2.3 ปัญญาด้านมิติ (Spatial Intelligence) เป็นปัญญาด้านคิดเป็นรูปภาพ “บุคคลที่เก่งด้านนี้ ได้แก่ สถาปนิก นักถ่ายภาพ ศิลปิน นักบิน วิศวกรช่างกล” [6] วิชาเอกที่ส่งเสริมปัญญาด้านมิติ ได้แก่ วิชาเอกคณิตศาสตร์-วิศวกรรมศาสตร์ (Mathematic Engineering) วิชาเอก DE (Digital Engineer) วิชาเอกทัศนศิลป์ วิชาเอกแอนิเมชัน วิชาเอกออกแบบ วิชาเอกออกแบบแฟชั่น วิชาเอกออกแบบจิวเวลรี่ วิชาเอกวิทยาศาสตร์ศิลปะ (Art Science) วิชาเอกภาพยนตร์ ดิจิทัล

1.2.4 ปัญญาทางด้านดนตรี (Musical Intelligence) “ลักษณะพิเศษของคนเก่งที่มีปัญญาทางด้านดนตรี คือ ความสามารถและชื่นชมในเสียง ทำนองจังหวะ และสามารถผลิตเสียงทำนองจังหวะได้ดี” [6] วิชาเอกที่ส่งเสริมปัญญาด้านดนตรี ได้แก่ วิชาเอกศิลปะการแสดงและภาษาเพื่อการสื่อสาร วิชาเอกดุริยางคศิลป์

1.2.5 ปัญญาด้านร่างกาย-การเคลื่อนไหว (Bodily-Kinesthetic Intelligence) เป็นความสามารถในการควบคุมการเคลื่อนไหวของร่างกาย “บุคคลที่เก่งที่มีปัญญาสูงด้านนี้ ได้แก่ นักกีฬา นักประดิษฐ์ทดลอง” [6] วิชาเอกที่ส่งเสริมปัญญาด้านร่างกายการเคลื่อนไหว ได้แก่ วิชาเอกพลศึกษาและภาษาเพื่อการสื่อสาร วิชาเอกศิลปะการแสดง และภาษาเพื่อการสื่อสาร วิชาเอกออกแบบแฟชั่น วิชาเอกออกแบบจิวเวลรี่

1.2.6 ปัญญาด้านมนุษยสัมพันธ์ (Interpersonal Intelligence) “ได้แก่ ความสามารถพิเศษในการทำงานกับผู้อื่น เข้าใจผู้อื่น สามารถที่จะสังเกตรับรู้อารมณ์ ความคิดความปรารถนาของคนอื่น ผู้นำท่องเที่ยว ผู้บริหารบริษัทหรือองค์กรใหญ่ จำเป็นต้องมีปัญญาด้านนี้” [6] วิชาเอกที่ส่งเสริมปัญญาด้านมนุษยสัมพันธ์ ได้แก่ วิชาเอกนันทนาการ และภาษาเพื่อการท่องเที่ยว วิชาเอกอาหารการโรงแรมและภาษาเพื่อการสื่อสาร

1.2.7 ปัญญาในการรู้จักใจของตนเอง (Intrapersonal Intelligence) “ผู้ที่เก่งหรือปัญญาด้านนี้จะเป็นผู้ประเมินและเข้าใจอารมณ์ของตนเองได้ดี สามารถแยกสภาพจิตและอารมณ์ของตนเอง และนำความสามารถในการเข้าใจจิตใจตนเองไปใช้ในการดำเนินชีวิตที่ดี” [6] ปัญญาด้านนี้จัดให้มีแก่ผู้เรียนในทุกวิชาเอก ด้วยกระบวนการพัฒนาวินัย และคุณธรรม โดยเฉพาะการรับผิดชอบ ตลอดจนการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในตนเอง

1.2.8 ปัญญาด้านธรรมชาติวิทยา (Naturalist Intelligence) “เป็นบุคคลที่เชี่ยวชาญในการรู้จักและแยกประเภทพืชและสัตว์ ในสิ่งแวดล้อมของตน และเช่นเดียวกับลักษณะปัญญาด้านอื่น บุคคลที่มีปัญญาเด่นด้านนี้จะมีลักษณะพิเศษเห็นได้ชัด เช่น เป็นคนมือเย็น คือปลูกพืชชนิดใดก็จะเจริญเติบโตได้ดี” [6] วิชาเอกที่ส่งเสริมปัญญาด้านธรรมชาติวิทยา ได้แก่ วิชาเอกวิทยาศาสตร์ วิชาเอกวิทยาศาสตร์ GSH (Global Health Science) วิชาเอกวิทยาศาสตร์ SGS (Smart Global Science)

จากแนวคิดในการจัดหลักสูตรของระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นวิชาเอกต่างๆ บนฐานคิดทฤษฎีพหุปัญญา แสดงให้เห็นว่า แผนการเรียนหรือวิชาเอกของผู้เรียนไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแผนวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และภาษาเท่านั้น แต่การนำปัญญาด้านต่างๆ ของโฮเวิร์ด การ์ดเนอร์ มาเป็นเกณฑ์ในการจัดหลักสูตรเพื่อส่งเสริมและพัฒนาปัญญาด้านต่างๆ ของผู้เรียนซึ่งมีความหลากหลายให้มากที่สุดนั้น ย่อมสะท้อนให้เห็นถึงการจัดการศึกษาที่คำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ และปรับเปลี่ยนหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอยู่ตลอดเวลา

อนึ่ง แม้โรงเรียนจะจัดให้มีวิชาเอกตามปัญญาแต่ละด้าน แต่เมื่อศึกษาวิเคราะห์โดยละเอียดแล้ว บางวิชาเอกมีลักษณะที่ส่งเสริมพัฒนาปัญญามากกว่าหนึ่งด้าน เช่น วิชาเอกออกแบบแฟชั่น ที่ผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาปัญญาทั้งทางด้านมิติ (Spatial Intelligence) ในการออกแบบ และปัญญาด้านร่างกาย-การเคลื่อนไหว (Bodily-Kinesthetic Intelligence) ในการตัดเย็บ เป็นต้น

2. การบูรณาการแนวคิดทฤษฎีพหุปัญญากับปรัชญาพัฒนาการนิยมในการพัฒนาผู้เรียน

ชาลิต สูงใหญ่ [9] อธิบายถึงการบูรณาการแนวคิดทฤษฎีพหุปัญญากับปรัชญาพัฒนาการนิยมในการพัฒนาผู้เรียน โดยสรุปได้ว่า หลักคิดสำคัญของปรัชญาพัฒนาการนิยมคือ การศึกษาและหลักสูตรต้องมีลักษณะเป็นพลวัต มีการปรับเปลี่ยนตามบริบทของสังคมและผู้เรียน โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม)

ยึดปรัชญาพัฒนาการนิยามมาตั้งแต่เริ่มก่อตั้ง จึงทำให้ทุกช่วงเวลามีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาทางด้านการศึกษา โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญมาโดยตลอด จนเมื่อมีการจัดหลักสูตรในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นวิชาเอก ในปี พ.ศ. 2547 เป็นต้นมาโดยที่โรงเรียนจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียนตามหลักจิตทฤษฎีพหุปัญญา (Multiple Intelligences Theory) จาก 14 วิชาเอก มาเป็น 28 วิชาเอกในปัจจุบัน

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) มีการพัฒนาผู้เรียนตามปรัชญาพัฒนาการนิยามที่คำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังที่ ขวลิขิต สูงใหญ่ [9] กล่าวว่า “โรงเรียนมีการพัฒนาผู้เรียนด้วยวิธี *learning by doing* และให้ผู้เรียนค้นพบความถนัด มีความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียน” แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับนิยามของคำว่า *progressivism* หรือ พัฒนาการนิยาม ที่ราชบัณฑิตยสถาน [3] อธิบายไว้ว่า “ปรัชญาทางการศึกษาของจอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ซึ่งนำหลักการคำนึงถึงเสรีภาพของผู้เรียนมาประยุกต์ใช้เป็นวิธีสอน เรียกว่า วิธีการแห่งปัญญา (method of intelligence) มุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้โดยการคิด การแก้ปัญหา และการปฏิบัติ (*learning by doing*)”

หัวใจสำคัญของการพัฒนาผู้เรียน คือ ผู้เรียน การคำนึงผู้เรียนเป็นสำคัญ หรือผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ตามปรัชญาการศึกษาพัฒนาการนิยาม ตลอดจนการนำทฤษฎีจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับปัญญาความสามารถของผู้เรียนมาใช้ในการบูรณาการเพื่อจัดหลักสูตรและพัฒนาผู้เรียนนั้น แสดงให้เห็นว่าการจัดการศึกษาของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) มีการบูรณาการปรัชญาพัฒนาการนิยามและทฤษฎีพหุปัญญาอย่างชัดเจน เป็นการดึงลักษณะเด่นของของพัฒนาการนิยามที่ให้อิสระแก่ผู้เรียนมาจัดการเรียนหลักสูตรสำหรับผู้เรียนตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นด้วยการเปิดรายวิชาเพิ่มเติมเลือกที่สัมพันธ์สอดคล้องกับวิชาเอกในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่เกิดขึ้นเพื่อพัฒนาปัญญาด้านต่างๆ ที่แตกต่างกันของผู้เรียน

3. รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนตามปรัชญาพัฒนาการนิยาม

“พัฒนาการ (Progressive) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งในทางที่ดีขึ้น เมื่อเวลาเปลี่ยนไป โดยปรัชญาพัฒนาการนิยาม เกิดจากการต่อต้านแนวคิดและวิธีการศึกษาแบบเดิมที่เน้นแต่เนื้อหา สอนแต่ท่องจำ ไม่คำนึงถึงความสนใจของเด็ก และพัฒนาเด็กแต่เพียงสติปัญญาเท่านั้น ทำให้ผู้เรียนขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ไม่มีความมั่นใจในตนเอง และเพราะความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีความซับซ้อนและก้าวหน้ามากขึ้น ทำให้กระบวนการเรียนรู้จำเป็นต้องเป็นไปตามหลักการที่เหมาะสม” [10]

จากความหมายของปรัชญาพัฒนาการนิยาม ที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ใช้เป็นแนวคิดหลักในการพัฒนาโรงเรียนนั้น ส่งผลให้เกิดรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนโดยผ่านภาคส่วนที่สำคัญต่างๆ บนฐานของพัฒนาการ ดังนี้

3.1 ผู้สอน ต้องมีการพัฒนาและปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม และลักษณะของผู้เรียน ได้แก่ ผู้สอนมีความรู้ตรงตามสาขาวิชาที่สอน ผู้สอนมีการพัฒนาความรู้อยู่เสมอซึ่งในปัจจุบันโรงเรียนให้การสนับสนุนทุนการศึกษาต่อในระดับปริญญาเอก การสนับสนุนให้ผู้สอนได้อบรมเพิ่มพูนความรู้ตามศาสตร์สาขาของตน ตลอดจนมีความรู้ความชำนาญในสื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาเพื่อจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความสนใจและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี

3.2 หลักสูตร ต้องมีการพัฒนาหลักสูตรอยู่เสมอ ด้วยกระบวนการวิจัยและพัฒนา ตลอดจนการประสานความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาทั้งในและนอกประเทศในการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับการศึกษาต่อของผู้เรียน บุคลากรในกลุ่มสาระการเรียนรู้ร่วมกับฝ่ายวิชาการเป็นผู้เปิดรายวิชาเพิ่มเติมเลือกที่สอดคล้องกับวิชาเอกที่ทันสมัยและรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน

3.3 ผู้เรียน โรงเรียนให้อิสระแก่ผู้เรียนในการตัดสินใจและทดลองเรียน และส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้แบบปฏิบัติ ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพอันแตกต่างกันในผู้เรียนแต่ละบุคคล และสร้างบรรยากาศของการเรียนรู้ และสิ่งแวดล้อมที่ดีเพื่อสร้างความสุขให้แก่ผู้เรียน ตลอดจนจัดให้มีศูนย์พัฒนานักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเพื่อพัฒนาผู้เรียนที่มีความบกพร่องในด้านต่างๆ ได้พัฒนาตนตามศักยภาพ ในบริบทของสังคมแห่งศตวรรษที่ 21

อภิปรายผล

การขับเคลื่อนและพัฒนาของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา แสดงให้เห็นถึงการรักษารากฐานสำคัญของการก่อตั้งโรงเรียนสาธิต คือ ปรัชญาพัฒนาการ สอดคล้องกับคำอธิบายของ เฉลิมลาภ ทองอาจ [2] ที่ว่า “ปรัชญาพัฒนาการเป็นปรัชญาการศึกษาที่เชื่อมั่นในสิทธิเสรีภาพของความเป็นมนุษย์ มุ่งจัดการศึกษาเพื่อให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงและสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิต ความ “มีอยู่” ของปรัชญาการศึกษาพัฒนาการไม่ว่าโลกจะเกิดวิกฤตการณ์หรือความเปลี่ยนแปลงอย่างไร ย่อมเป็นเครื่องพิสูจน์ว่าปรัชญานี้ให้คำตอบเกี่ยวกับการศึกษาที่แท้ได้จริง แต่ปรัชญานี้ไม่อาจปรากฏเป็นรูปธรรมได้หากขาดโรงเรียนสาธิต ซึ่งเป็นเสมือนห้องทดลองและค้นคว้าเพื่อแสวงหารูปแบบและวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ดีที่สุดจากปรัชญา โรงเรียนสาธิตที่ “มีอยู่” ในประเทศไทย จึงควรพัฒนาองค์กรให้ก้าวไปสู่รูปแบบที่สมบูรณ์ที่สุดตามแนวคิดของปรัชญาพัฒนาการ เพื่อเป็นหลักและเป็นตัวอย่างแก่โรงเรียนอื่นๆ และก้าวสู่การเป็นโรงเรียนกระแสหลักของไทยในศตวรรษที่ 21 อย่างแท้จริง”

จากแนวคิดดังกล่าวส่งผลให้โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ทั้งด้านการพัฒนาบุคลากรและหลักสูตรที่มีผลเกี่ยวเนื่องกับผู้เรียนทั้งสิ้น ความเป็น “โรงเรียนสาธิต” ทำให้โรงเรียนสามารถพัฒนาหลักสูตรได้อย่างอิสระและเปิดกว้าง ประกอบบทบาทการเป็นแหล่งผลิตบัณฑิตของคณะศึกษาศาสตร์ ส่งผลให้การนำแนวคิดทฤษฎีใหม่ๆ ในวงการศึกษาได้นำมาปรับใช้และพัฒนาโดยตลอด การบูรณาการทฤษฎีปัญหาบนฐานของปรัชญาพัฒนาการนิยมจึงเป็นผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนการจัดหลักสูตรของผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาอย่างเด่นชัด

เอกสารอ้างอิง

- [1] โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม). (2555). 60 ปีที่เห็นเป็นสาธิต. กรุงเทพฯ : แพลน พรินติ้ง.
- [2] เฉลิมลาภ ทองอาจ. (2553). โรงเรียนสาธิตที่แท้ : การจัดการเรียนรู้ตามปรัชญาการศึกษาพัฒนาการ. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์. 12 (1). 71-93.
- [3] ราชบัณฑิตยสถาน. (2555). พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- [4] สาโรช บัวศรี. (2549). การศึกษาและจริยธรรม ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี. กรุงเทพฯ: กริดส์ ดีไซน์ แอนด์คอมมูนิเคชั่น.
- [5] ธนลาวัณย์ เพียรคำ. (2563, 4 มีนาคม). รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) สัมภาษณ์.
- [6] อารี สันหนวี. (2553). พัฒนาอัจฉริยภาพด้วยทฤษฎีปัญหา. นครปฐม. ไอ. คิว. บুকเซ็นเตอร์.
- [7] Gardner, H. (1993). Multiple Intelligences: *The Theory in Practice*. New York: Basic Book.
- [8] Gardner, H. (1998). Are there additional intelligences? The case for naturalist, spiritual, and existential intelligences. In J. Kane (Ed.), Education, information, and transformation. Upper Saddle River, NJ: Merrill-Prentice Hall. Pp. 111-131.
- [9] ขวลิต สูงใหญ่. (2563, 4 มีนาคม). ผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) สัมภาษณ์.
- [10] ยุทธการ สืบแก้ว. (2556, ตุลาคม – พฤศจิกายน). การเรียนรู้ตลอดชีวิตภายใต้ปรัชญาการศึกษาพัฒนาการนิยมสู่การตั้งคำถามวิจัย. วารสารส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต. 1(1). 34-42.